

ІНДОІРАНСЬКІ МОВИ

УДК 811.581'276.2:004.738.5

DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.3-1/39>

Поздняков К. О.

Київський національний лінгвістичний університет

МОРФОЛОГІЧНА СИСТЕМА ДАВНЬОПЕРСЬКОГО ІМЕННИКА

У статті представлено загальний опис морфологічної системи давньоперського іменника. Стаття умовно складається з двох частин, у першій розглянуто типи словотвору в давньоперській мові, в другій проаналізовано парадигми іменникової словозміни. На матеріалі давньоперських клинописних текстів встановлено три класи неподільних основ: основи з нечіткою етимологією; кореневі морфемі з тематичним голосним; основи, які є елементами композитів. Для наочності до кожного класу основ наведено велику кількість прикладів. Класи основ розміщені в статті за ступенем їх продуктивності. Також розглянуто та проаналізовано основні групи давньоперських граматичних афіксів та флексій, завдяки яким у процесі деривації породжуються прикметники, ступені порівняння прикметників, субстантивација дієслів тощо.

Під час аналізу іменної словозміни в давньоперській мові автор, спираючись на авторитетні джерела, наводить список таких відмінків: номінатив, аккузатив, генетив, аблатив, інструменталіс, вокатив. У статті для кожного класу основ наводяться парадигми відмінювання з коментарем стосовно графічних та граматичних особливостей давньоперської словозміни. З огляду на представлені парадигми автор встановлює типологічний клас давньоперської мови та вказує на яскраво виражену роль флексій у словозміні.

Значна увага у статті приділена роботі з мовним матеріалом, взятим із глосаріїв та словників давньоперської мови. Автор вказує на важливість переосмислення та доповнення реконструкції граматичної системи давньоперської мови, спираючись на сучасні лінгвістичні тенденції та здобутки індоєвропеїстики останніх років. Окрім давньоперської лексики, в статті також використовується мовний матеріал генетично споріднених їй мов, а саме санскриту та авестійської.

Ключові слова: морфологія, давньоперська мова, давньоперський іменник, іранські мови, індоєвропеїстика.

Постановка проблеми. В історичній лінгвістиці дослідження морфологічної системи мови є одним із проміжних етапів дослідницької діяльності, направленої на детальний діахронічний опис усіх мовних рівнів. З розвитком історіографії та археології в розпорядження лінгвістів потрапляє все більше давніх текстів, які корегують або зовсім змінюють уявлення дослідників про лінгвістичні властивості тієї чи іншої мови (останні археологічні здобутки іранської палеографії див. [12]). Таким чином, для сучасної індоєвропеїстики вбачається вкрай важливим переосмислення лінгвістичного положення давньоперської мови, зокрема її морфологічної системи, з використанням класичного порівняльно-історичного методу на оновленому мовному матеріалі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед досліджень у граматиці давньоперської мови слід зазначити роботи Р. Кента [5], В. Хінца [8], В. Брандштейна та М. Мейерхофера [7], О. Ск'ярто [13], К. Гофмана [9]. Проблема морфології давньоперської мови розглянута в роботах В. С. Расторгуєвої [1], Дж. І. Едельман [4], С. В. Соколова [3]. Важливими для дослідження є глосарії давньоперської мови, складені А. Баченхеймером [6], Г. К. Толманом [14], а також етимологічний словник В. С. Расторгуєвої та Дж. І. Едельман [2]. Джерелом мовного матеріалу для споріднених з давньоперською мов слугували роботи Х. Мартінеза та М. де Ваана [10] – для авестійської та А. Раппела [11] – для санскриту.

Постановка завдання. Метою статті є загальний опис морфологічної системи давньоперських іменників та прикметників з урахуванням надбання лінгвістичної науки за останні десятиріччя. Для досягнення поставленої мети слід вирішити низку таких завдань: 1) виділити класи основ, притаманних давньоперській мові; 2) виділити класи флексій та службових морфем, які зустрічаються в давньоперських словоформах; 3) продемонструвати функціонування основ і морфем під час словотвору та відмінювання іменників та прикметників, спираючись на новий мовний матеріал у давньоперській та споріднених їй мовах.

Виклад основного матеріалу. Іменні та прикметникові основи в давньоперській мові поділяються на 3 класи: 1) запозичені основи та основи, структура яких через нечітку етимологію не може бути розподілена на окремі морфемі, здебільшого це власні назви із закінченням на голосний; 2) повнозначні кореневі морфемі та кореневі морфемі з тематичним голосним *-a-*, суфіксами на *-ā-*, *-a-*, *-i-*, *-u-* та із закінченням на приголосний; 3) основи, які під час створення композитів додаються до іменникових та дієслівних коренів без додавання тематичних голосних [13].

Запозичені основи та основи з нечіткою етимологією були зібрані та описані Р. Кентом [5]. Такі основи зустрічаються в невеликій кількості, тому, на наш погляд, є доречним привести їх повний список. У давньоперських текстах зустрічаємо такі основи на *-a-* (тут і далі в дужках основи перекладаються як іменники або, в разі необхідного, прикметники однини в називному відмінку): *fraša-* (чудовий, гарний), *spāθmaida-* (армія), *Ainaira-* (чоловіче ім'я), *Autiyāra-* (назва місцевості), *Atamaita-* (назва племені), *Adukanaiša-* (назва місяця), *Arabāya-* (Аравія), *Armina-* (Вірменія), *Ū(v)ja-* (Ілам), *Uvādaicaya-* (назва міста), *Katratuka-* (Каннадокія), *Ка(m)pa(n)da-* (назва місцевості), *Kartāna-* (Керман), *Kūša-* (Куш), *Ga(n)dāra-* (Кандагар), *Ga(n)dutava-* (назва місцевості), *Tigra-* (назва фортеці), *Daḥa-* (назва племені), *Dibāla-* (назва місцевості), *Naditabaira-* (чоловіче ім'я), *Nabukudrasara-* (Навуходоносор, чоловіче ім'я), *Nabunaita-* (Набонід, чоловіче ім'я), *Nisāya-* (назва місцевості), *Parga-* (назва скелі), *Pirāva-* (назва річки), *Frāda-* (чоловіче ім'я), *MaKa-* (назва сатрапії), *Mudrāya-* (Єгипет), *Yaupa-* (Греція), *Labānāna-* (Ліван), *Sug(u)da-* (Согдіана), *Sku(n)xa-* (чоловіче ім'я), *Skudra-* (Македонія), *Sparḍa-* (Сарди), *Zazāna-* (назва міста), *Zūzahya-* (назва міста), *Zra(n)ka-* (Дрангіана), *Naraiva-* (Герат), *Haldita-* (Халдія); Основи з закінченнями на *ā-*:

Aθurā- (Ассирія), *Arbairā-* (Ербіль), *Aršādā-* (назва фортеці), *Izalā-* (назва місцевості), *Uyavā-* (назва фортеці), *Kuganakā-* (назва міста), *Tāravā-* (назва міста), *Çūšā-* (Сузи), *Yautiyā-* (назва місцевості), *Yadā-* (Ашан), *Raxā-* (назва міста), *Ragā-* (Рей); Основи з закінченням на *-i-*: *Arakadri-* (назва скелі), *Kārišakāni-* (назва фортеці), *Cicixri-* (чоловіче ім'я), *Cišpi-* (Теисп, чоловіче ім'я) *Pātišuvāri-* (назва міста), *Višpauzāti-* (назва міста). Основи із закінченням на *u-*: *Abirādu-* (назва міста), *Ku(n)diru-* (Кандагар), *Vābiru-* (Вавилон), *Māru-* (назва місцевості);

Кореневі морфемі можуть зустрічатися в текстах окремо, але здебільшого виступають як елементи складних слів, пр. *ār-*, – в *xšar* (ніч), *giš* – в *θatagiš* (Сатагідія), *θard* (пік), *duvar* (двері), *nāh* (ніс), *rad-* в *piradiu* (слідуючий), *vas* – в *vasiū* (значний), *viθ* (дім), *zat* – в *u-zta* (розпинання), *stā* – в *upa-stā* (підтримка), *parāt* (онук). Клас корневих морфем з тематичним голосним *-a-* поділяють [13] на три групи: основи, які в складних словах приєднуються до дієслівного кореня, пр. *kara-* (армія), *karša-* (один із багатьох), *giša-* (вухо), *raga-* (швидкість), *drauga-* (омана, неправда), *baga-* (бог), *zapa-* (людина); основи без додавання дієслівного кореня, пр. *pada-* (нога), *Mārgauva-* (Маргіана), *vazra-* (велич), *hata-* (сукупність); основи, які приймають афіксацію, але не вживаються в складних словах, пр. *ata-* в *Aršāta* (Ар'яма), *asa-/aspa-* (кінь), *kaufa-* (гора), *daiva-* (дев, демон), *darga-* (далекий), *paiba-* (красивий), *Pārsa-* (Фарс), *piš-* (прикраса), *Māda* (Мідія), *raθa* в *u-raθa* (хороша колісниця), *varka-* (вовк), *Saka-* (Скіфія).

Іменникові основи із суфіксом *-iya-* можуть виступати як іменники, пр. *θanivan-ya* (лучник), *dārap-ya* (золото), *brazta-ya* (поважний), *mart-ya* (людина, чоловік), *haš-ya* (правда, право); або як прикметники з етнонімічним значенням, пр. *aθur-ya* (ассирійський) від *Aθurā* (Ассирія), *armin-ya* (вірменський) від *Armina* (Вірменія), *asagart-ya* (сагартійський) від *Asagarta* (Сагартія), *(v)j-ya* (іламський) від *Ū(v)ja* (Ілам), *kūš-ya* (кушитський) від *Kūša* (Куш).

Суфікси на *-a-*, які приєднуються до іменникових та прикметникових основ, представлені суфіксами *-ta-* *-ka-*, *-na-*, *-ra-*, *-ma-*, *-va-* та їхніми варіаціями в разі чергувань. За допомогою суфікса *-ta-* можуть утворюватися дієприкметники та форми найвищого ступеню прислівників і дієприкметників, пр. *ardata* (посріблений), *aruvasta* (той, що може). Суфікс *-ka-* приєднується до іменникової основи та утворює прикметник, іноді

із субстантивованим значенням, пр. *uṣ-ka* (місце-вість), *karniv-aka* (каменяр), *kāsa-ka* (коштовний камінь), *vazra-ka* (великий), *ba(n)da-ka* (раб, слуга). Суфікс *-na-* додається до дієслівної основи та утворює іменники з назвами місця, пр. *ara-dā-na* (зал, тераса), *diva-dā-na* (храм), *āyada-na* (святилище), *stā-na* (місце), абстрактні назви, пр. *fra-tā-nā* (командування), *yā-na* (небесна сила), *vaś-na* (заступництво), *hata-ra-na* (місце битви, поле), власні назви, пр. *Vi-yaḥ-na* (назва календарного місяця), *Varkā-na* (Варкан), *Ha(m)gmatā-na* (Екбатани). Суфікс *-ra-* зустрічається у власних назвах, пр. *θī-ra-vāha-ra* (назва календарного місяця), *A(h)u-ra* (великий дух, бог), та в ступенях порівняння прикметників, пр. *frata-ra* (вищий, значніший), *ara-ra* (нізніший, низній). Суфікс *-ta-* зустрічається в іменниках у загальних та власних назвах, пр. *Ura-dar-ta* (чоловіче ім'я), *gar-ta* (тепло, жар), *tau-tā* (сім'я), *hau-ta* (хаома (ритуальна рослина)). Іменникові та прикметникові основи із суфіксом *-va-* є морфологічно розрізненими і виражають числівники, пр. *ai-va* (один, перший), прикметники, пр. *diru-va* (далекий), *rar-iva* (весь), *parθa-va* (парфійський), та іменники, пр. *Gaubar-iva* (чоловіче ім'я), *haru-va* (кожний).

Одним із продуктивних способів словотвору в давньоперській мові було утворення композитів за допомогою складання основ. Так, до іменникової основи міг приєднуватись прислівник препозитивно, пр. *a-xšata* (безперестанний), *duš-iyāra* (тяжкий), *hat-arana* (місце битви, поле), або постопозитивно, пр. *ara-dāna* (зал, тераса), *ratikara* (статуя). Граматичною особливістю слів, отриманих шляхом складання іменникових та прикметникових основ, є здатність таких слів мати відмінну від іменникової частини категорію роду, пр. *Naḥā-taniš* (Ахеменід, букв. чоловік з доброю думкою) – ч.р., *taniš* (думка) – с.р., *Tigra-xauda* (Тігра-хауда, назва племені, букв. гострий капелюх) – ч.р., *xauda* (капелюх) – ж.р. Складні слова, створені за допомогою поєднання іменникових або прикметникових основ між собою або додавання до них дієслівних основ, зазвичай, за означенням Р. Кента, детермінативні [8], тобто є такими, в яких перша основа позначає та обмежує другу. Детермінативні складні слова здебільшого представлені поєднанням іменника в непрямому відмінку та компонентою основи, пр. Акк. *hatarana-kara* (той, що робить битву (воїн), *zūra-kara* (той, що робить зло (злочинець)), *dāraṇiya-kara* (той що робить золото (ювелір)), *aršti-bara* (той, що носить спис (списонсець)); Ген. *arda-stāna* (світле місце (вікно),

daiva-dāna (духів тримаючий (храм), *Xšaya-aršan* (царів герой); Інст. *asa-bara* (той, що конем їздить (кіннотник), *uša-bari* (той, що верблюдом їздить (вершник на верблюді)), *dasta-kara* (рукою зроблений); *Vaga-buxša* (богом звільнений); Абл. *Āθiy-ābaušna* (від невдач звільнений), *Ciça-taxta* (сміливий від походження).

Відмінювання в давньоперській здійснювалось за допомогою таких відмінків: номінатив (Ном.), акузатив (Акк.), генітив (Ген.), аблатив (Абл.), інструменталіс (Инст.), локатив (Лок.), вокатив (Вок.). Такі ж відмінки зустрічаються в санскриті [11] та авестійській мові [10], але з деякими виключеннями. Так, у давньоперській відсутній датив, його функцію виконував генітив. Категорія роду в давньоперській представлена трьома родами: чоловічим, жіночим та середнім. Нижче наведено парадигми відмінювання давньоперських іменників та прикметників у залежності від закінчення їхніх основ, роду та числа.

Відмінювання основ на *-a-*, пр:

Ном. од. *martiya* (людина, чоловік), *kāra* (армія), *Pārsa* (Фарс), *dasta* (рука), *baga* (бог), *hatarana* (місце битви, поле), *Māda* (Мідія), *xšāyaθiya* (цар), *hupara* ср. р. (майстерність);

Акк. од. *martiyam* (чоловіка, людину), *xšāyaθiyam* (царя), *kāram* (військо), *Pārsam* (Фарс), *Mādam* (Мідію);

Ген. од. *martiyahyā* (чоловіка, людину), *xšāyaθiyahyā* (царя), *kārahyā* (армії), *Pārsahyā* (Фарса), *uškahyā* ср. р. (місцевості);

Абл. од. *Pārsā* (з Фарса), *Spardā* (із Сард), *Mudrayā* (з Єгипту), *Yaunā* (з Греції), *Gadarā* (з Кандагару), *draugā* (від омани);

Инст. од. *Pārsā* (Фарсом), *kārā* (армією), *A(h)urā* (великим духом), *dātā* ср. р. (законом);

Лок. од. *Pārsāiy* (у Фарсі), *Mādaiy* (в Мідії), *Mudrayaiy* (в Єгипті), *Armīniyaiy* (у Вірменії), *dastayā* (в руці), *duvarayā* (на дверях), *uztauyā* (на хресті (розп'ятій));

Вок. од. *marikā* (чоловіче, людину);

Ном. дв. *guša* (вуха);

Ген. дв. *gušaya* (вух);

Инст. дв. *dastaibiyā* (двома руками);

Ном. мн. *martiyā* (чоловіки, люди), *xšāyaθiyā* (царі), *hamiçiyā* (бунтівники), *takabarā* (цитоносці), *tigraxaudā* (тіграхауди, люди з племені Тіграхауда);

Акк. мн. *martiyā* (чоловіків, людей), *xšāyaθiyā* (царів), *hamiçiyā* (бунтівників), прик. *ufrāštā* (покірних);

Ген. мн. *martiynām* (чоловіків, людей), *xšāyaθiyānām* (царів), *bagānām* (богів);

Інстр. мн. *martiyabiš* (чоловіками, людьми), *hantičiyabiš* (бунтівниками), *bagaibiš* (богами), *Sakaibiš* (скіфами);

Лок. мн. *Mādaišuvā* (серед мідян);

Відсутність закінчення *-at-* в аблативі, яке є характерним під час відмінювання іменників у санскриті та авестійській мові [3], пояснюється, ймовірно, орфографічною особливістю давньоперських текстів, у яких кінцеве *-t-* не виписувалось, але підтвердження такої думки потребує аналізу більшого об'єму текстового матеріалу, наразі відсутнього.

Відмінювання основ на *-ā-*, пр:

Ном. одн. *tautā* (сім'я), *didā* (фортеця), *hainā* (армія (ворожа), *uauviā* (канал), *θikā* (пил, каміння), *fratānā* (командування), *Aθurā* (Ассирія);

Акк. одн. *tautām* (сім'ю), *didām* (фортецю), *uauviām* (канал), *θikām* (пил, каміння), прик. *aθagaipāt* (кам'яний);

Ген. одн. *tautāyā* (сім'ї);

Абл. одн. *haināyā* (від армії (ворожої), *tautāyā* (від сім'ї);

Інст. одн. *fratānāyā* (командуванням), *aruvāyā* (дією);

Лок. одн. *Aθurāyā* (в Ассирії);

Ном. мн. *stūnā* (колони), *kartā* (справи, набутки);

Ген. мн. *raguzanānām* (густонаселених);

Лок. мн. *maškā(h)uvā* ж. р. (у бурдюках);

У відмінюванні цієї основи можна побачити злиття чотирьох відмінків: генітива, аблатива, інструменталіса та локатива, хоча в авестійській мові [13] та санскриті [11] наявні окремі закінчення для кожного з цих відмінків.

Відмінювання основ чоловічого роду на *i*:

Ном. одн. *skauθiš* (слабкість), *pastiš* (ніхотунець), *šiyatiš* (щастя, розквіт), *Fravartiš* (чоловіче ім'я), *Dādaršiš* (чоловіче ім'я), *Cišpiš* (Теісп, чоловіче ім'я);

Акк. одн. *skauθim* (слабкість), *ušabārim* (вершник на верблюді, букв. верблюдосядучий), *divarθim* (дверний отвір), *Fravartim* (чоловіче ім'я), *Dādaršim* (чоловіче ім'я);

Ген. одн. *skauθaiš* (слабкості), *Fravartaiš* (чоловіче ім'я), *Cišpāiš* (Теісп, чоловіче ім'я);

Основи жіночого роду на *i*:

Ном. одн. *Uvāraztiš* (Хорезм), *Baxtriš* (Бактрія), *Narauvatiš* (Арахозія);

Акк. одн. *Narauvatim* (Арахозію), *būtim* (землю);

Абл. одн. *Narauvatiyā* (з Арахозії), *Bāxtriyā* (з Бактрії);

Лок. одн. *Narauvatiyā* (в Хорезмі), *Bāxtriyā* (в Бактрії), *būtiyā* (на землі);

Особливості давньоперського клинопису не дозволяють із певністю визначати довготу *-i-* наприкінці основи, тому тут виписане *-i-* має кількісно нейтральне значення.

Відмінювання основ на *-u-*:

Ном. одн. *magiš* (священнослужитель, маг), *piriš* (слонова кістка), *sikabriš* (сердолік), *Dārayava(h)uš* (Дарій, чоловіче ім'я), *Kūriš* (Кір, чоловіче ім'я);

Акк. одн. *magim* (священнослужителя, мага), *xraθim* (мудрість), *gāθim* (трон), *Dārayava(h)um* (Дарія, чоловіче ім'я);

Ген. одн. *Kūrauš* (Кіра, чоловіче ім'я) *Dārayavahauš* (*Dārayavaušahyā*) (Дарія, чоловіче ім'я);

Абл. одн. *Hidauv* (з Індії), *gāθavā* (з трону);

Лок. одн. *Margauv* (у Маргіані), *gāθavā* (на троні), *Ufrātuvā* (у Єфраті);

Основа із закінченням на приголосний у давньоперській мові засвідчено небагато, тому нижче представлені загальні тенденції, характерні для відмінювання таких основ.

Ном. одн. *parāt* (онук), *ār* (*ārišim*);

Акк. одн. *θardam* (рік);

Ген. одн. *xšara* (вечора, ночі);

Лок. одн. *āriyā* (*ārišim*) (у воді);

Існує декілька думок про те, в якому відмінку стоїть слово *arišim*. Так, фрагмент із напису DB 1.95 «*aniya āriyā āhyatā ārišim parābara*» Р. Кент перекладає як «інша (частина війська) була скинута у воду, вода її знесла» [5, р. 168]. *ārišim* тут інтерпретується вченим як поєднання форми номінативу основи *-āri-* та енклітики *-šim-*, яка познає відносний займенник третьої особи однини. У Брандштейна та Майрхофера [7] *ārišim* трактується як форма локатива, а не номінатива. Інтерпретація Кента є кращою для передачі смислу, але з тим слід зазначити, що форма *-āri-* не зустрічається більше ані в давньоперських текстах, ані в текстах споріднених мов, пр. в санскриті *ar*, в авестійській *ār*.

Відмінювання основ на *-h-*:

Основи середнього роду:

Ном. одн. *rauça(h)* (день);

Інстр. мн. *rauçbiš* (днем);

Лок. одн. *drayahuā* (у морі);

Також до слів з основою на *-h-* слід віднести композити чоловічого роду, ср. *Vidafarnah* (чоловіче ім'я), які мають розтягнення кінцевого *-a-* в Ном. одн., ср. *Vindafarnāh*. Кореневі слова *nāh* (ніс), в Акк. одн. *nāham* (ніс), *māh* (місяць,

проміжок час) у Лок. одн. *māhуа* (місяця), що, вочевидь, є стягненням Ген. одн. *māhahуа*. Схожу форму основи має *auramazdā* (Ахурамазда) в генетиві, ср. *auramazdāha* (Ахурамазду).

Відмінювання основ на *-r-*: *pītar* (батько), *brātar* (брат), *dauštar* (ворог), *framātar* (командувач);

Ном. одн. *pīta* (батько), *brāta* (брат), *daušta* (ворог);

Акк. одн. *framātāram* (командувача);

Відмінювання основ на *-n-*: *asan* (авага) (камень), *xšaçarāvan* (самран), *asman* (небо), *baršan* (глибина, відстань);

Ном. одн. *asa* (камень), *xšaçarāva* (самран);

Акк. одн. *asmanam* (небо);

Інстр. одн. *baršnā* (глибиною, відстанню);

Нерегулярною формою основи із закінченням на *-n-* можна вважати ім'я давньоперського царя Ксеркса *Xšayāršā*, що складається з двох основ *xšaya* (цар) та *aršan* (герой). За вказаною вище парадигмою відмінювання основ на *-n-* номінатив *Xšayāršā* є припустимим, але наявний у текстах аккузатив *Xšayāršām* передбачає вільну основу на *-ā-* *Xšayāršā*, генетив *Xšayāršahya* передбачає вільну основу *-a(h)-* *Xšayārša(h)*.

Висновки і пропозиції. З огляду на наведені факти слід зазначити, що флективність давньоперської мови поступається санскриту та авестійській за кількістю допустимих форм відмінювання і ступенем графічно виражених морфологічних процесів, що не в останню чергу стає можливим через значний корпус текстів, а також більш прийнятний для інтерпретації, порівняно з клинописом, тип писемності в цих мовах. Тим не менш, у давньоперській мові простежуються всі основні риси синтетичного типу мови, на зразок розвинутої системи флексій під час відмінювання слів та значної продуктивності афіксальних морфем, за допомогою яких уможлилювалось вираження категоріальних значень у словотворі. Перспективи подальших розвідок морфології давньоперської мови значною мірою пов'язані з використанням у майбутніх дослідженнях досягнень комп'ютерної та корпусної лінгвістики, що надасть можливість точнішого використання порівняльно-історичного методу на значних масивах мовного матеріалу для детального моделювання давньоперської мови під час її реконструкції.

Список літератури:

1. Расторгуева В. С. Сравнительная грамматика западноиранских языков : Фонология. Москва : «Наука», 1990. 253 с.
2. Расторгуева В. С., Эдельман Дж. И. Этимологический словарь иранских языков. Москва : «Восточная литература», 2000. Т. 1. 327 с.
3. Соколов С. В. Древнеперсидский язык. *Основы иранского языкознания* ; ред. В. С. Расторгуева. Москва : «Наука», 1979. 387 с.
4. Эдельман Дж. И. Сравнительная грамматика восточноиранских языков : Фонология. Москва : «Наука», 1986. 200 с.
5. Kent R. Old Persian: Grammar, Texts, Lexicon. New Eaven : American Oriental Society, 1950. 216 p.
6. Bachenheimer A. Old Persian: Dictionary, Glossary, Concordance. Great Britain : Amazon, 2019. 740 p.
7. Brandstein W., Mayrhofer M. Handbuch des Altpersischen. Weisbaden : Otto Harrassowitz, 1964.
8. Hintz W. Altiranisches Spruchgut der Nebenüberlieferungen. Weisbaden : Otto Harrassowitz, 1975. 303 p.
9. Hoffman K. Altiranisch. Handbuch der Orientalistik. Leiden and Cologne : Brill. P. 1–19.
10. Martinez J., de Vaan M. Introduction to Avestan. Leiden, Boston : Brill, 2014. 160 p.
11. Ruppel A. M. The Cambridge Introduction to Sanskrit. Cambridge : Cambridge University Press, 2014. 431 p.
12. Sims-Williams N. Bactrian documents from Northern Afghanistan. London : The Nour Foundation and Azimuth Editions, 2007. Vol. 2: Letters and Buddhist texts.
13. Skjarvo P. O. Avestan and Old Persian Morphology / Morphologies of Asia and Africa, ed. A. S. Kaye. Winona Lake : Eisenbrauns, 2007. P. 853–940.
14. Talmann H. C. Old Persian inscriptions. New York : American Book Company, 1893. 193 p.

Pozdniakov K. O. THE MORPHOLOGICAL SYSTEM OF OLD PERSIAN NOUN

This article presents the general description of morphological system of Old Persian. The article consists of two parts; the first part reviews different types of word formation in the Old Persian language, the second part analyzes paradigms in noun inflections. According to the materials of Old Persian cuneiform texts the research establishes three classes of nuclear stems: stems with none clear etymology, root morphemes with thematic vowel; stems that are elements of compound words. The contribution presents many examples

for each class of stems. In the article the author arranges classes of stems taking in to consideration their level of productivity. The research reviews and analyzes the main groups of Old Persian grammatical affixes and inflections; these grammatical elements form the adjectives, the comparisons, the nominalization etc. The author analyzes the Old Persian noun inflections and defines the following cases: nominative, accusative, genitive, ablative, instrumental, vocative. The article reviews the paradigms for each class of stems putting accents on graphical and grammatical specificities of Old Persian inflection. According to the presented paradigms the author defines the typology class of the Old Persian language and indicates importance of inflections in morphological processes.

The article gives considerable attention to the language material. The author takes material from glossaries and vocabularies of the Old Persian language. The research shows the importance of rethinking in reconstruction of the Old Persian grammar system based on modern linguistic tendencies and achievements of Indo-European studies of the last decades. Besides Old Persian lexemes, this article also uses lexemes from languages that are genetically related to Old Persian; more precisely from Sanskrit and Avestan language.

Key words: *morphology, Old Persian language, Old Persian noun, Iranian languages, Indo-European studies.*